

Eixemplar Extra Març -2026

DÉNIA

Foment de la Parla Valenciana

per Nicolau de Sueca
(Nicolau Primitiu Gómez-Serrano)

Presentacio

L'article que ací presentem, firmat per Nicolau de Sueca (Nicolau Primitiu), aixina com la nota de la redacció que el succeïus, aparegueren en el número 27 del semanari El Camí, de 3 de setembre de 1932.

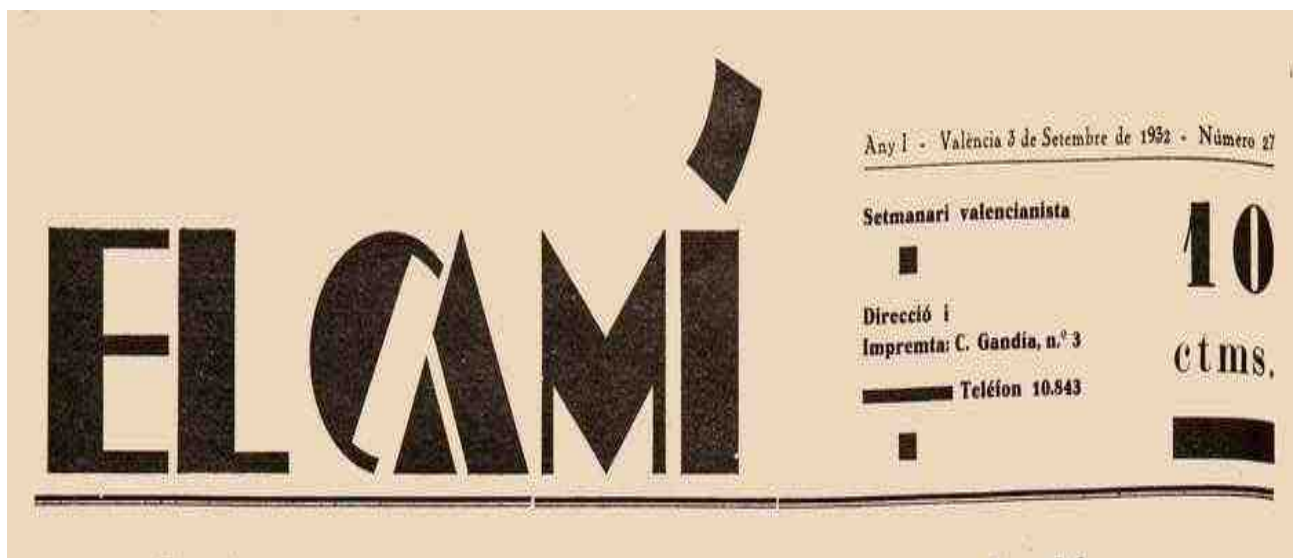
¿Per qué –pot preguntar-se el lector– recuperar est escrit ara? ¿Quin interés pot tindre llegir l'anàlisi de la situació llingüística que fea fa casi cent anys Nicolau Primitiu? Al cap i a la fi parla d'una época que, sobre tot als jóvens, els ha de sonar molt lluntana, molt diferent de l'actual, transcorreguts des de llavors tants canvis socials i polítics.

Puix la raó es precisament perque en poques línees l'autor plasma la situació llingüística del moment, denunciant encertadament les actituds que dificultaven el foment de la llengua valenciana, i, mes encara, perque en eixa denuncia trobem bona part de l'explicació a la situació en la que nos trobem en este començament del sigle XXI.

Pero además, Nicolau Primitiu, planteja una via de solució que hui en dia continuaria sent perfectament raonable.

Per tot açò des del Rogle Constantí Llombart considerem que val la pena llegir estes línees, que be podrien titular-se “Una denuncia obligada i una postura lògica”, i reflexionar sobre elles.

València ciutat, a 5 de giner de 2020

Foment de la Parla Valenciana

A. N. Ferris, Nostres Borràs.

Benvolgut, còleg i amic: Heu venut llegir en EL CAMI els vostres articles sobre "Foment de la parla valenciana" i em sap a mi la vostra patriòtica iniciativa, a la que prelorem el nostre poc valós concurs, com sempre que es tracta d'alguna cosa de foment de la parla valenciana.

Es precis començar a la nostra pàtria: fent menjar a uns i altres per a que actuen en el redreçament de la seua espiritualitat i res millor que el problema de la llengua mostrada que és el veïm i al propi temps la base de la personalitat nacional. Mes és este un assumpte molt delicat, car és el més apassionat, i car tots sabem que en València (nació) hi han varies tendències no arribem a errors que tant com valencianistes hi són; mes si que pot el nuanciar. Algunes hi han, ah, eterna paradoxal, que tincis són antivalencianistes.

Un dels aspectes, el més important, del "foment de la parla valenciana", és el de la intensificació i expansió d'esta; i el treball a fer per arribar al moment culminant en el que tots els valencians parlen i escriuen la nostra llengua nacional; i un altre aspecte és l'instrument per el que es tendix al corrent literari de la llengua i a la seua unificació. El primer aspecte implica una tasca necessària i inajornable, i amb això, no erugem que hi haja ningun valencianista, que interessa el nom de tal, que no estiga conforme. Tampoc en el segon aspecte, erugim que hi haja disconformitat en quènt a que siga necessari un treball intern, literari i científic, de la nostra llengua; la diversa copia de parlers té encara, moment al tractar-se de la unificació de normes literàries, sent tan foncles les diferències d'opinió que, de no cedir cada grup amb cordialitat, no hi haurà manera d'entendre's ni errors d'assolir entesa.

La necessitat dels aspectes del "foment de la parla valenciana" que acobem d'esmentar, estan en l'ordre de l'essencial; és dir, que lo primer i més important és que tothom parle i escriue la llengua nativa, com pugua i com sapia, és també la tasca més fàcil, la que més es propaga, la que dona base i segoritat a la cultura i prepara el rebostament polític nacional, sent, adonés, d'una gran valor psicològic. L'aspecte literari de la llengua pot ser un derivat de l'anterior; també, però, collidix encara que llarg, segurament, es podria senyalar un precursiu sense que estiga lliure en el poble el germe de sa renaixença espiritual.

A una intensificació de la llengua parlada es correspon sempre altra intensificació literaria de la mateixa, fins a poder dir que són correlatives i directament proporcionals, no podent-se afirmar la inversa, que la literatura hages correspon a l'única i a la llengua del poble. Es pot dir, puix, que la renaixença de la llengua parlada (i la de la literatura deuen ser paral·leles i solidàries, i, si han de tindre èmfasi i assolir la victòria, la segona, deu arrencar de l'única, la història i les necessitats de la nació que intenta fer ressorgir.

En l'aspecte de la unificació normativa de la llengua hi han diverses qüestions a desbarçar; mes, roncament, d'algunes tractarem breument per a no fer massa pesada esta entrada: l'interès literari de la unificació, l'interès filològic i l'interès nacionalista.

Ens atrevim a afirmar, redonament, que, al reconeixement literari, com a tal, no hi interessa, ni pot, la unificació; és més, afirmem que li és perjudicial, en certa manera. El moviment literari deu ser lliure, completament lliure, i ell per si sol crearà els canvis que el portaran a una gran unificació que no serà mal l'antiquament de la llengua ni de la seua més alta unificació: la literatura.

Ninguna llengua ha necessitat jama d'una unificació normativa a priori per a assolir la més alta floració de les seues lletres: Grècia i Roma en l'antigor, ho demostren, com, entre altres, Itàlia i València en la Edat Mitjana i Anglaterra, Alemanya i Portugal en la modernitat, i ans les unificacions per occidència, França i la seua següent, serià, Espanya (Castella, moltes d'altres), han tingut els seus segles d'or literari, abans de la que pogueren dir-se d'unificació.

Filològicament no interessa tampoc la dita unificació. Clar que els unificadors no olidaran mai a orri ni a capriç, cor el seu producte seria un certificant, així valen-se de les regles que els proporciona l'estudi de la filologia; és a dir, que es valen d'esta com a instrument. Les llengües resultants de les unificacions normatives són artificioses i algo artificials, per lo tant, i la Filologia com a ciència del llenguatge, no es dedica a la fabricació de llengües—encara que pugua i dega servir d'instrument als fabricadors, i encara que es servissa de la llengua fabricada com a mitjà—si no a l'estudi de les llengües naturals, tant se val que estes hi pervenguen per mitjans literaris i en estos hi haja, com es logia, algo d'artificialitat; emperò, no fabrica llengües per a donar-se el plaer de l'estudi de les seues pròpies obres.

Es, puix, l'unificació lingüística, d'interès nacionalista? Erugim que tampoc, car tindrà l'exemple, quant no més, de les nacions que han sorgit, alans i ara, amb la seua llengua pròpia, sense necessitat d'una unificació "a priori" de la mateixa; mes, donant per cert que, per al millor desenvolupament nacional, siga convenient una unificació de la llengua, aquella no deu obedir ni a un interès literari ni a un filològic, sinó, roncament, a l'interès, digà's el si vol necessitat, de la política nacionalista, a la que s'han de supeditar tots els demés, per elevats que pareguen, patis ningú hi haurà nau colirant com l'alt del redreçament de la pàtria, en este cas representada per la llengua, base i còmpendi de la personalitat, com ja havem dit.

Un estorç lliure i poguerem dir-ne portentós, l'olencien en este sentit. Faltava en Catalunya i Fallera en València, esculptit, alguns així, les normes nacionals i nacionalistes de les llengües de les seues corresponents pàtries, ara en estos darrers temps, No deuen fer, ni este és el lloc, un estudi comparatiu d'ambós sistemes; sols direm que complixen els seus propòsits i encara ens atrevim a afirmar que el de Fallera té una tendència nacionalista més transcendental al cercar la base d'una llengua valenciana anterior a la Reconquesta, separant-se del del fantàstic error que els valencians parlen la nostra llengua perquè ens la portaren el rei En Jaume i els catalans, així d'altres qüestions, seriosament.

Es segur que alguns romanen, localistes davant de les nostres afirmacions, envers les normes Fallera-Fallera, i a lo més, les retran amb un aigrisme d'incrèdilitat, ja que, mentre les normes d'En Fallera són lliures segües per la major part de la Catalunya culta i conegudes, quant menys, per tots els forasters que seguim són moviment romanentista; les d'En Fallera venen per una xiqueta part dels valencians en són conegudes; mes reconferim, per a desbarçar de la nostra consciència, que els exits de les coses no són la mostra del seu èxit científic; que no siga açò per justificar l'opinió.

Darrera de les normes d'En Fallera hi havia tot un Institut d'Estudi Català; darrera de les d'En Fallera, no res més que un Centre de Cultura Valenciana. Mes, ves una garantia per a ambobles obres, de l'acurament filològic; mes no del seu èxit científic ni polític; mes darrera de l'Institut hi ha-

via, una Mancomunitat Catalana disposada a votar tot el seu poder polític i econòmic per a establir les normes de En Fallera, mentres que per a establir les d'En Fallera, darrera del Centre no hi havia ni hi ha res, res, res!! (Ni tan sols la bona voluntat dels valencians, valencianistes; que és quant es pugua dir. I així és el motiu d'aquell èxit i d'este fracàs i ho el mèrit científic relatiu de ambobles obres, com alguns parlen que vulguen suposar.)

Fins a tal punt erugim açò, que pensem que si Fallera llanguera fer la seua obra, catalana i a Tombera de l'Institut, i Fallera a la del Centre, aquell llanguera assolir l'èxit d'este, que a son torn romanera, com ara aquell, en la impetuosa indiferència dels valencianistes literaris.

Hi ha un atortone que diu que "la llengua segueix a l'Imperi"—clar que s'olvidaran d'afegir que es tracta de la llengua literària que l'Imperi adopta com a oficial i que com amb la seua exigida i la de la seua influència cultural—les normes d'En Fallera han tingut "Imperi", les d'En Fallera, no. I tots aquells normes que es fabricaren corren la sort de les fallangues mentre no tinguen "Imperi", quadesvelles que siga el seu orí filològic.

Hi ha, ademés, un altre cano de fracàs entre nostres i és el nostre "provincianisme" que és impetuosa i roncament emboladora davant de les cultures foranes i despreciables de les nostres, moltes de, indiferents. No vos estranyeu, puix, que aquell valencià que es crega valer algo, es tanque en la seua torre d'avor, més o menys modesta, o confunde explicant-se les similitudes espanyoles, com és fàcil que, ja en son temps, tingut que fer el nostre Sant Vicent Ferrer. Es el cas de Fallera i d'altres, que preferim cloure's en el silenci dels seus estudis o anar-se'n, en riu de la indiferència del seu compatriota, que preferim enllair fins a les nuflanes amb tal de que algun forane.

Encara, finalment, un altra cano de fracàs, tal volta de les més transcendents i demodades, siga l'actitud de la intel·lectualitat que aspira a dirigir la cultura valenciana i que va canviant la seua orientació castellana, en catalana—sense ni tan sols fer estacó en València per a treballar una solució en el redreçament de la seua cultura estranya—, segons la llei del menor esforç, car no cap dubte que es despenen menys energies i es traia més resultats sentant-se a una cultura triunfadora que treballant per fer-ne restar una altra. És la repenidó del cas dels intel·lectuals valencians baix els Austriacs: aquells absolutament la cultura de la seua nació per a sumar-se als triunfadors de les glòries castellanes, estos ara tendeixen a fer la mateixa "al nostre catalanisme glorios".

Després de les nostres manifestacions és possible que hi haja algun llegidor que ens crega errors d'estableix normes gramaticals per a la correcta ensenyament i enseny de la nostra llengua nacional; res més lluny d'algó.

Erugim que la necessitat immediata es propaga i fer comprendre l'alt interès nacionalista de que tot el món parle i escriue en valenciana llengua com pugua i com sapia; hi important és que parlen i escriuen, fent com procedir al poble que té obr a enpar la seua llengua i a que en ella se fa l'obra, puix no pot barre, en ningun regim de llibertat i democràcia, disposició ninguna que prive d'empres-la, car si hi fóra seria trífica i revolunt.

Erugim que es deu incrementar el redreçament de les nostres lletres subseqüent i paral·lel a l'anterior propaganda, atjuntant el llibre, el periòdic i el certamen; donant color als estudis, als interrogaris i als artístes, oportunitat amar voluntats i no contentar les.

AUTORS CATALANS ANTON I. HISTORIOGRAFIA. A cura de H. d'Alós Mauer. Editor: Barris. Barcelona, 1932. 195 ptes.

Amh este volum la benemèrita Editorial Barcino obti la sèrie de croniques d'autors catalans antics que es proposa publicar. No cal dir com es lloreguda i ben rebuda esta nova sèrie que ha de produir una fruita de pessevera. L'entall compilador diu, en el próleg que ha posat a esta obra, que ha dedicada "solbre tot als nostres escolars i a tota aquells que vulguen familiaritzar-se, amb per reforç, amb la lectura dels nostres textos medievals", havent a més, "ultra a la vida literària de les obres o fragments transcrits, a l'exemplaritat que se'n pugua deduir baix diferents punts de vista, admetre el d'eficacia per al recte de de la llengua, esta intencióem usara".

Els autors representats en este volum són: Pere Ribera de Parpejà, la *Crònica Consular Barcinonense*, la *Crònica de Jaume I*, Bernat Desclot, Ramon Montaner, la *Crònica de Pere III*, Bernat Bordes, Pere Tanyich, Gabriel Turell, *La fi del Comte d'Urgell* i el *Diari d'Alfonso el Magnànim*.

Amh esta enumeració es pot veure l'amplada de comprenió que té este volum tan interessant pel seu contingut con valenciar per les seues galeries tipogràfiques. El públic valencianista trobarà pàgines d'història estrictament valenciana i capítuls extrets de les croniques, molt interessants per a evocar les lites més solerimes de la història valentina. Encontarem alguns per via de mostra, així: *Jaume I (torra el País de Sòria Març)*, *Alfons de Aragó i Aragó*, *Revolució refusa la dominació del rei de Castella*, *Humiliació de Pere III (el d'Este Regne)* i *l'única i la seua renaixença*, etc.; i entre els que interessen per a la Comfederació, la *preparació de l'entol civil per a la conquesta de Mallorca*, el *repte de Coltes d'Anjou a Pere el Gran*, *l'apologia de la llengua de Montaner*, *coronació de Pere III a Mallorca*, *la guerra dels dos reis Pere*, *la fi del comit d'Urgell*, *Entrada d'Alfonso el Magnànim a Nàpols*, etc., etc.

Com diu el comentarista, mancava a les nostres lletres una cronologia dedicada especialment a oferir als iniciats en la lectura de la llengua antiga el conjunt de les millors pàgines de la literatura medieval i heus aci que

si bé ha estat hemseguit ara. Els diversos extrets de les diferents croniques van començats a ser publicats i s'espera fons pel propi; i no cal dir res de la personalitat d'este, després d'haver estat dit que es l'entall secretari de l'Institut, Ramon d'Alós Mauer.

No ens cal insistir en la lèntica presentació tipogràfica després d'haver dit com que es esdeu de la llengua com que desparren ara es veu este llibre als catius valencians, a les escoles postiques; trobar els nostres trants agraís paragrafs són directament agraís amb la història de València, proumencant, i aquells altres referències, i amb figuració i tend-lo lleig als pens i consentir-los davant el bndre agraís d'única o el ja major de joves alumnes de lliure o institut. Es así com cal donar a conèixer els pròpries de la llengua i ara que en podem tenir dels que concurren la historiografia és, certament, una lluita no aprofitar-nos-en. Per això un famle agraís a la Editorial Barcino es fet de posar a l'últim pàgines molt diferents de trobar en disposició de ser agraís per a l'ensenyament. Els nostres il·lustrats nostres i professors valencians tenen la paraula.

F. M. i LL.

Una bona notícia. La Col·lecció "L'Estel" ha començat a imprimir el volum "Mistral i Llorens", de Teròr Llorens Falcó.

El fillet, interessantíssim perquè explica les relacions no sols dels dos il·lustres homes de lletres e dels seus (tals dona tindrà a l'obra, sinó el contacte que va existir entre el nostre renaixent literari i el de Provença, costit adonés documents i notícies d'un gran valor per a l'estudi de la nostra literatura.

L'obra nostra il·lustrada amb gravats iocidts.

La mateixa Col·lecció "L'Estel" prepara també la publicació d'una sèrie de fulls d'orientació valencianista, que esdevindrà d'una gran utilitat per a la propaganda dels nostres ideals i solbre tot per a la formació de les nostres joventuts.

Erugim que tot el que sapia i pugua, deu publicar llibres d'ensenyament de la llengua, segons normes ja establides o que s'establixquen, i que es (presenten els estudis d'estructura filològica de la nostra llengua, a la fi de contrastar ides que porten a restar la tendència més nacional, que seria la que finalment haurà d'imposar-se, per un pronomi literari o com a conseqüència de normes acadèmiques.

Erugim, finalment, que si acord d'una unificació normativa—tot i erugim en la seua oportunitat de donant, per ser un punt espis que ens ha de dividir i han pot ser de conseqüències greus—, que no deu perdre d'essent que esta unificació no pot ni deu tindre més que un interès: el polític nacionalista valencià i com a tal deuen resoldre'l de froneres endus, sense preocupar-nos del veïns, i no volen renunciar a la nostra personalitat o diviscar-nos del poble, més de la que estem.

Benvolgut amic Navarro-Borràs: a la vostra llor preat.

Macarrójos: dia de la Nostra Dona Maria d'agost de 1932.

NICOLAU DE SUECA

Nota de la Redacció—Com els nostres lectos podran comprendre, no compartim moltes de les afirmacions del nostre col·laborador, al qual deixem lliure la responsabilitat de les-les. Però hem de dir que la unificació ortogràfica, ajustant-se a les normes que siguin, la considerem indispensable.

La publicació de l'article del nostre amic Nicolau de Sueca la fem per conseqüència amb els principis que inspirem el nostre periòdic, però aprofitem l'ocasió per a advertir als nostres col·laboradors que esta amplitud de criteri que permet publicar moltes afirmacions no conqurides per el cos de Redacció, té el limit de l'oportunitat i d'una pàgina massa terminant amb les orientacions de les editorials que reflexen la que al nostre entendre és la millor manera de propaga l'ideal valencianista que servim.

Rellojería Giménez Rellojes de Torre
SANG. 10 Telefon 11.458 VALENCIA

Foment de la Parla Valenciana

A N'Enric Navarro-Borràs.

Benvolgut senyor i amic: Havem llegit en EL CAMÍ els vostres articles sobre “foment de la parla valenciana” i ens sap a mèl la vostra patriòtica iniciativa, a la que prestem el nostre poc valuós concurs, com sempre que es tracte d'això: de foment de la parla valenciana.

Es precis commoure a la nostra pàtria fent menejar a uns i atres per a que actuen en el redressament de la seua espiritualitat i res millor que el problema de la llengua nostrada que és el resum i al propi temps la base de la personalitat nacional.

Mes és este un assumpte molt delicat, car és el més apassionant, i car tots sabem que en València (nació) hi han varies tendències; no arribem a creure que tantes com valencianistes hi som; mes si que poc li mancarà. Algunes hi han, jah, eterna paradoxa!, que inclós són antivalencianistes.

Un dels aspectes, el més important del “foment de la parla valenciana”, és el de la intensificació i expandiment d'esta; el treball a fer per arribar al moment culminant en el que tots els valencians parlem i escrigam la nostra llengua nacional; i un atre aspecte és l'instrument per el que es tendix al conreu literari de la llengua i a la seua unificació.

El primer aspecte implica una tasca necessària i inajornable, i amb això, no creguem que hi haja ningun valencianista, que mereixca el nom de tal, que no estiga conforme.

Tampoc en el segon aspecte, creguem que hi haja disconformitat en quant a que siga necessari un treball intens, literari i científic, de la nostra llengua, la diversa còpia de parers té encetament al tractar-se de la unificació de normes literàries, sent tan fondes les diferències d'opinió que, de no cedir cada grup amb cordialitat, no hi haurà manera d'entendre's ni menys d'assolir eficàcia.

La necessitat dels aspectes de “foment de la parla valenciana” que acabem d’esmentar, estan en l’orde de l’esment; és dir, que lo primer i més important és que tothom parle i escriga la llengua nativa, com puga i com sàpia, és també la tasca més fàcil, la que més es propaga, la que dona base i seguretat a la cultura i prepara el redressament polític nacional, sent ademés, d’una gran valor pedagògica.

L’aspecte literari de la llengua pot ser derivat de l’anterior o també precedir-lo; encara que jamai, segurament, es podrà senyalar un precursor sense que estiga latent en el poble el germe de sa renaixença espiritual.

A una intensificació de la llengua parlada es correspon sempre atra intensificació literària de la mateixa, fins a poder dir que són correlatives i directament proporcionals, no podent-se afermar la inversa, quan la literatura no es correspon a l’ànima i a la llengua del poble.

Es pot dir, puix, que la renaixença de la llengua parlada i la de la literària deuen ser paral·leles i solidàries, i, si han de tindre empenta i assolir la victòria, la segona, deu arrancar de l’ànima, la història i les necessitats de la nació que intenta fer ressorgir.

En l'aspecte de la unificació normativa de la llengua hi han diverses qüestions a desburgar; mes, rònegament, d'algunes tractarem breument per a no fer massa pesada esta endresa: l'interés literari de la unificació, l'interés filològic i l'interés nacionalista.

Ens atrevim a afermar, redonament, que, al reconeiximent literari, com a tal, no li interessa, ni poc, la unificació; és més, afermem que li és perjudicial, en certa manera. El moviment literari deu ser lliure, completament lliure, i ell per si sol cercarà els camins que el portaran a una quasi unificació que no serà mai l'anquilosament de la llengua ni de la seua més alta manifestació: la literatura.

Ninguna llengua ha necessitat jamai d'una unificació normativa apriorística per a assolir la més alta floració de les seues lletres: Grècia i Roma en l'antigor, ho demostren, com, entre atres Itàlia i València en l'Edad Mitjana i Anglaterra, Alemanya i Portugal en lo modern, i fins les unificacions per excel·lència, França i la seua seguidora servil Espanya (Castella, millor dit), han tingut els seus segles d'or literaris, abans de lo que poguerem dir-ne dogmatisació. Filològicament no interessa tampoc la dita unificació. Clar que els unificadors no obraran mai a orri ni a caprici, car el seu producte seria un centcames, sinó valent-se de les regles que els proporcione l'estudi de la filologia; és a dir, que es valdran d'esta com a instrument. Les llengües resultants de les unificacions normatives són artificioses i algo artificials, per lo tant, i la Filologia com la ciència del llenguatge, no es dedica a la fabricació de llengües –encara que puga i dega servir d'instrument als fabricadors, i encara que es servixca de la llengua fabricada com a mig– si no a l'estudi de les llengües naturals, tant se val que éstes li pervinguen per mitjans literaris i en estos hi haja, com és lògic, algo d'artificiós, emperò, no fabrica llengües per a donar-se el plaer de l'estudi de les seues pròpies obres.

¿Es, puix, l'unificació lingüística, d'interés nacionalista? Creguem que tampoc, car tenim l'eixemple, quan no més, de les nacions que han sorgit, abans i ara, amb la seua llengua pròpia, sense necessitat d'una unificació "a priori" de la mateixa; mes, donant per cert que, per al millor redresament nacional, siga convenient una unificació de la llengua, aquella no deu obedir ni a un interés literari ni a un filològic, sinó, rònegament, a l'interés, diga's si es vol necessitat, de la política nacionalista, a la que s'han de supeditar tots els demés, per elevats que pareguen, puix ningú hi haurà tan enlairat com l'alt redresament de la pàtria, en este cas representada per la llengua, base i compendi de la personalitat, com ja havem dit.

Un esforç lloable i poguerem dir-ne portentós, l'oferixen en este sentit Fabra en Catalunya i Fullana en València, esculpint, digam aixina, les normes nacionals i nacionalistes de les llengües de les seues corresponents pàtries, ara en estos darrers temps. No devem fer, ni este és el lloc, un estudi comparatiu d'ambdós sistemes; sols direm que complixen els seus propòsits i encara ens atrevim a afermar que el de Fullana té una tendència nacionalista més trascendental, al cercar la base d'una llengua valenciana anterior a la Reconquesta, separant-se del fantàstic creure que els valencians parlem la nostra llengua perque ens la portaren el rei En Jaume i els catalans, cada dia menys sostenible seriosament.

Es segur que alguns romandran, bocabadats davant de les nostres afirmacions, envers les normes Fullana-Fabra, i a lo més, les rebran amb un migriure d'incredulitat, ja que, mentres les normes d'En Fabra són hui seguides per la major part de la Catalunya culta i conegudes, quan menys, per tots els forasters que seguim son moviment renaixentista; les d'En Fullana apenes per una xiqueta part dels valencians en són conegudes; mes recordarem, per a descàrrec de la nostra consciència, que els èxits de les coses no són la mesura del seu mèrit científic, i que no siga açò prejudgar la qüestió.

Darrere de les normes d'En Fabra hi havia tot un Institut d'Estudis Catalans; darrere de les d'En Fullana, no res menys que un Centre de Cultura Valenciana. Açò era una garantia per a ambdós obres de l'acurament filològic; mes no del seu èxit literari ni polític; mes darrere de l'Institut hi havia una Mancomunitat Catalana disposta a volcar tot el seu poder polític i econòmic per a establir les normes de En Fabra, mentres que per a establir les d'En Fullana, darrere del Centre no hi havia ni hi ha res, ¡res!, ¡¡res!! (Ni tan sols la bona voluntat dels valencians, valencianistes; que és quant es puga dir.

I això és el motiu d'aquell èxit i d'este fracàs i no el mèrit científic relatiu de ambdós obres, com alguns pareix que vullguen supondre).

Fins a tal punt creguem açò, que pensem que si Fullana haguera fet la seua obra, catalana i a l'ombra de l'Institut, i Fabra a la del Centre, aquell haguera assolit l'èxit d'este, que a son torn romandria, com ara aquell en la injusta indiferència dels valencianistes literats. Hi ha un aforisme que diu que “la llengua segueix a l'Imperi” – clar que s'oblidaren d'afegir que es tracta de la llengua literària que l'Imperi adopta com a oficial i que cau amb la seua caiguda i la de la seua influència cultural–; les normes d'En Fabra han tingut “Imperi”, les d'En Fullana, no. I totes aquelles normes que es fabriquen correran la sort de les fullanenques mentres no tinguen “Imperi”, qualsevulla que siga el seu mèrit filològic. Hi ha, ademés, un altra causa de fracàs entre nosatres i és el nostre “provincianisme” que ens impel·lix a romandre embadocats davant de les cultures foranes i despreciatius de lo nostre, millor dit, indiferents. No vos extranye, puix, que aquell valencià que es crega valdre algo, es tanque en la seua torre d'ivori, més o menys modesta, o continue espolsant-se les simbòliques espartenyas, com és fama que, ja en son temps, tingué que fer el nostre Sant Vicent Ferrer.

Es el cas de Fullana i d'atres, que preferixen cloure's en el silenci dels seus estudis o anarse'n en mig de la indiferència dels seus compatricis, que preferixen enlairar fins a les mitjanies amb tal de que siguen foranes.

I encara, finalment, una atra causa de fracàs, tal volta de les més trascendents i demoledores, siga l'actitut de la intel·lectualitat que aspira a dirigir la cultura valenciana i que va canviant la seua orientació castellana, en catalana –sense ni tan sols fer estació en València per a treballar una micoteta en el redresament de la seua cultura estricta–, seguint la llei del menor esforç, car no cap dubte que es despesen menys energies i es trau més perfits sumant-se a una cultura triomfadora que treballant per fer-ne reïxir una atra. Es la repetició del cas dels intel·lectuals valencians baix els Austries: aquells abandonaren la cultura de la seua nació per a sumar-se als turiferaris de les glòries castelles, estos ara tendixen a fer lo mateix “ad majorem catalonia gloriam”.

Després de les nostres manifestacions és possible que hi haja algun llegidor que ens crega enemics d'establir normes gramaticals per a la correcta ensenyança i maneig de la nostra llengua nacional; res més lluny d'açò.

Creguem que la necessitat immediata és propagar i fer comprendre l'alt interès nacionalista de que tot el món parle i escriga en valenciana llengua, com puga i com sàpia: lo important és que parlem i escrigam, fent comprendre al poble que té dret a emprar la seua llengua i a que en ella se l'atenga, puix no pot haure, en ningun règim de llibertat i democràcia, disposició ninguna que prive d'emprar-la, car si tal fóra seria tirànica i revoltant.

Creguem que es deu incrementar el redresament de les nostres lletres, subsegüent i paral·lel a l'anterior propaganda, mijançant el llibre, el periòdic i el certamen; donant calor als estudiosos, als investigadors i als artistes, procurant aunar voluntats i no aventar-les.

Creguem que tot el que sàpia i puga, deu publicar llibres d'ensenyança de la llengua, segons normes ja establides o que s'establixquen, i que es fomenten els estudis d'acuració filològica de la nostra llengua, a la fi de contrastar idees que porten a reïxir la tendència més racional, que seria la que finalment haurà d'imposar-se, per son predomini literari o com a conseqüència de normes acadèmiques.

I creguem, finalment, que si s'acorda una unificació normativa –tot i creguent en la seua inoportunitat de moment, per ser un punt espinós que ens ha de dividir i hui pot ser de conseqüències greus–, que no deu pedre d'esment que esta unificació no pot ni deu tindre més que un interès: el polític nacionalista valencià i com a tal devem resoldre'l de fronteres endins, sense preocupar-nos del veïnat, si no volem renunciar a la nostra personalitat o divorciar-nos del poble, més de lo que estem.

Benvolgut amic Navarro-Borràs: a la vostra llaor prests. Maçarrojos: dia de Nostra Dona Maria d'agost de 1932.

NICOLAU DE SUECA

Al peu de l'escrit de Nicolau Primitiu, la redacció de El Camí, d'orientació afí al filocatalanisme llingüístic, cultural i inclús polític, escrivia la següent nota:

Nota de la Redacció.—Com els nostres lectors podran comprendre, no compartim moltes de les afirmacions del nostre col·laborador, al qual deixem íntegra la responsabilitat de fer-les. Però hem de dir que la unificació ortogràfica, ajustant-se a les normes que s'usen, la considerem indispensable.

La publicació de l'article del nostre amic Nicolau de Sueca la fem per conseqüència en els principis que inspiren el nostre periòdic, però aprofitem l'ocasió per advertir als nostres col·laboradors que esta amplitud de criteri que permet publicar moltes afirmacions no compartides per el cos de Redacció, té el límit de l'oportunitat i d'una pugna massa terminant en les orientacions de les editorials que reflexen lo que al nostre entendre és la millor manera de propagar l'ideal valencianista que servim.

Ací l'enllaç a la web:

<https://yosocche.com/associacio-cultural-roc-chabas-la-marina-denia/?lang=val>